

Det kongelige Helse- og omsorgsdepartement
Postboks 8011 Dep
0030 Oslo

Deres ref.: 22/2404

Vår ref.: 22/0075

Sted/Dato: Valnesfjord, 13.09.22

Innspill til Nasjonal helse- og samhandlingsplan.

Vi takker for muligheten for å komme med innspill til den nye meldingen som har som mål å forbedre samhandlingsreformen.

Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse (NKBUF), jobber for at barn, ungdom og unge voksne kan være aktive og delta i samfunnet. Dette gjelder på alle livsarenaer, men arbeidet vårt har vi et spesielt ansvar for at vår målgruppe gis like muligheter rundt tilpasset fysisk aktivitet og deltakelse i fritidsaktiviteter.

De viktigste utfordringene

Vi trenger i vårt land å fortsette innsatsen for at alle barn og unge gis mulighet til å delta i selvvalgte fritidsaktiviteter, og å delta likeverdig og selvfølkelig i faget kroppsøving, sammen med sin klasse. I norsk sosialpolitikk har man siden 1981 brukt begrepet «full deltakelse og likestilling» for å signalisere ønsket retning for hvordan offentlige tjenesten skal tilrettelegges for befolkningen. Hvordan en slik målsetning skal la seg realiseres i praksis på fritidsarenaen og i faget kroppsøving, bør vi i årene som kommer beskrive tydeligere som anbefalinger som frivillig sektor, kommuner og spesialisthelsetjenesten kan jobbe etter. Skal man få dette til trengs det en samhandling hvor de som skal realisere dette arbeidet, gis reelle muligheter til å lykkes. Som eksempel kan nevnes Lillestrøm kommune. De har gjennomført et kompetanse- og innovasjonsprosjekt rundt tilrettelegging av fritidstjenester overfor personer med utviklingshemming, som resulterte i podkast og fagboken *Fritidsaktiviteter med assistanse for voksne utviklingshemmede* utgitt på Sandnes forlag (Graarud & Midtsundstad 2020). Boken tydeliggjør hvordan de ønsker å organisere sitt arbeid i samarbeid med frivillig sektor i sin kommune. Boken kan brukes også av andre kommuner.

I løpet av de siste 20 årene har det blitt utviklet flere metoder og verktøy som viser hvordan det kan tilrettelegges for selvvalgt deltakelse på alle livsarenaer. En stor utfordring er å få formidlet kunnskapen om hvordan kommuner og frivillig sektor kan arbeide og samarbeide. Kommunene må også ha tilstrekkelig med ressurser for at ansatte kan følge opp tjenestetilbudet overfor de som trenger tidsbegrenset eller varig støtte for å kunne delta i en fritidsaktivitet.

I skolen skal faget kroppsøving stimulere til livslang bevegelsesglede og til en fysisk aktiv livsstil ut fra den enkeltes forutsetninger. Hvordan kan vi best sørge for at alle

elever får mulighet til å delta og utvikle seg i faget i tråd med målsettingene i læreplanen. Statistisk vil det i alle klasser være elever med funksjonsvariasjoner. Det er derfor viktig å gjøre kunnskapen lett tilgjengelig for ansatte i skolen som tilrettelegger denne undervisningen.

Mange barn og unge med funksjonsnedsettelse trenger også i løpet av sitt liv opphold på habiliteringsinstitusjoner i spesialisthelsetjenesten. Før, under og etter oppholdet er det da viktig å få til god samhandling mellom nettopp spesialisthelsetjenesten og kommunen. I tillegg må kommunen i fortsettelsen få til god samhandling med den lokale frivilligheten. På både Beitostølen helsesportsenter og Valnesfjord helsesportssenter fokuseres det på aktivitet og deltakelse, både som virkemiddel og mål i habilitering og rehabilitering. Skal man få dette til trengs det en god modell som kan brukes i samarbeid mellom institusjoner i spesialisthelsetjenesten og ulike kommuner. Lokalmiljømodellen er et eksempel på en slik modell.

Hvilke tiltak er aktuelle?

Støttekontakttjenesten er i dag en lovpålagt tjeneste i alle landets kommuner som er avgjørende for å kunne sikre deltakelse i selvvalgte fritidsorganisasjoner for personer med ulike former for bistandsbehov. For å oppnå målsettingene som tydeliggjøres bl.a. i FN-konvensjonen om rett til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD) er det en forutsetning at en innenfor denne tjenesten tar utgangspunkt i den enkeltes ønsker og behov. Gjennom satsningen "Fritid for alle" som ble lansert av Sosial- og helsedirektoratet i 2007 ble kommunene oppfordret til å videreutvikle sin støttekontakttjeneste slik at en bedre kunne møte utfordringene om å utforme et fritidstilbud basert på den enkeltes ønsker, behov, forutsetninger og kanskje drømmer.

Helsedirektoratet anbefaler å organisere fritidstilbudet til personer med bistandsbehov innenfor tre hovedløsninger:

- Individuell støttekontakt
- Deltakelse i en aktivitetsgruppe
- Et individuelt tilbud i samarbeid med en frivillig organisasjon

Sentralt i inkluderings- og likestillingstanken ligger et mål om å gi alle de samme mulighetene til å delta i samfunnslivet. Det jobbes godt i flere kommuner, men det er et faktum at det fremdeles gjenstår utfordringer både i kompetanse, holdninger, tilgang på ressurser og fysisk tilrettelegging før barn og unge med funksjonsnedsettelse kan ta del i kultur- og fritidsaktiviteter på lik linje med alle andre.

Fritidserklæringen, som nå har blitt fornyet, har som mål å sikre alle barn og unge deltakelse i minst en organisert fritidsaktivitet. Her har regjeringen, KS og frivilligheten satt seg et stort og viktig mål som bare kan løses gjennom at samarbeidet mellom frivillig sektor og kommunene styrkes. Først når man lykkes med dette vil flere barn og unge med en nedsatt funksjonsnedsettelse kunne delta som de har rett til. Vi har metoder og verktøy, men i årene som kommer trenger vi å styrke samarbeidet mellom kommuner og frivillig sektor. På denne måten kan

målsetningene gjøres til realiteter for de som trenger tidsbegrenset eller varig bistand for å kunne delta i fritidsaktiviteter.

Pågående arbeid eller gode eksempler som departementet bør være kjent med

Her er noen eksempler som vi tenker at det kan være nytt å kjenne til:

Metoden Aktive Sammen

Kommunene har et ansvar for at alle innbyggere skal få dekket sine grunnleggende behov. Dette er stadfestet i flere nasjonale meldinger som St.meld. nr. 29 (2012 – 2013) *Morgendagens omsorg*, St.meld. Nr. 34 (2012 – 2013) *Folkehelsemeldingen* og Meld. St. Nr. 15 (2017 – 2018) *Leve hele livet*. Det legges vekt på at kommunene har ansvar for å være oppmerksomme på og støtte alle som trenger hjelp til å leve et aktivt og meningsfylt liv. Metoden Aktive Sammen, som er utviklet gjennom et samarbeid mellom Vennesla kommune, Norges Frivilligsentraler, Senter for omsorgsforskning - SØR og NKBUF, er et eksempel på hvordan oppgaven kan løses i samarbeid med frivillig sektor. Metoden synliggjør trinn for trinn hvordan en kommune og frivillige organisasjoner kan støtte både barn, ungdom og familier, personer og familier i introduksjonsprogram, voksne under rehabilitering og seniorer til å opprettholde og skape tilhørighet i sosiale nettverk.

<https://aktivesammen.no/>

Knutepunktet Fritid for alle

“Fritid for alle” ble etablert som et prosjekt i 2007 som et ledd i Helsedirektoratets arbeid med å styrke og videreutvikle feltet “Støttekontakt, kultur- og fritidsdeltakelse”. Senere har det Fritid for alle blitt videreført som et nasjonalt knutepunkt. Det overordnede målet for denne satsningen har vært å bidra til å sikre at flere kommuner kan tilby tjenesten støttekontakt for å sikre deltakelse i selvvalgte kultur- og fritidsorganisasjoner. For å oppnå dette har det vært viktig å sikre drift av en nasjonal ide- og kunnskapsbank hvor en kan dele kunnskap og erfaringer i arbeidet med å styrke og videreutvikle feltet støttekontakt, kultur- og fritidsdeltakelse i kommunene.

<https://www.fritidforalle.no/>

Lokalmiljømodellen

Lokalmiljømodellen er utviklet ved Beitostølen helsesportsenter for å styrke samhandling og kontinuitet innen habilitering, med én kommune eller flere nabokommuner. Modellen gir økt oppmerksomhet rundt betydningen av samarbeid mellom ansatte i spesialisthelsetjenesten og kommunene både før, under og etter et habiliteringsopphold. Modellen tilpasses lokale forhold.

<https://www.bhss.no/barn-og-ungdom/lokalmiljoemodellen/>

Aktivetskassen

Nasjonalt senter for mat, helse og fysisk aktivitet har på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet, ansvaret for drift av aktivetsbanken. Ide- og ressursbank inneholder aktiviteter og øvelser til nytte både for daglig fysisk aktivitet i skolen og i kroppsøvingfaget. Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse (NKBUF) har bidratt med forslag til tilpasset fysisk aktivitet.

<https://aktivitetskassen.no/>

Bokserien “Aktivitet, deltakelse og likeverdige muligheter”

Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse ble etablert i 2012 for å løfte kunnskaps- og kompetansenivået nasjonalt. I samarbeid med Fagbokforlaget har kompetansetjenesten utgitt 10 fagbøker i en bokserie som tydeliggjør hvordan fagpersoner i samarbeid med frivillige og pårørende kan realisere likeverdige muligheter og deltakelse for barn og unge med bistandsbehov på ulike livsarenaer.

<https://www.fritidforalle.no/bokserie.356494.no.html>

Vi ønsker dere lykke til i arbeidet med å utvikle en Nasjonal helse- og samhandlingsplan. Vår kompetansetjeneste skal videreføres som et nasjonalt kvalitets- og kompetansenettverk i tidsperioden 2023 - 2027. Nettverket som skal etableres vil involvere fagpersoner i spesialisthelsetjenesten og kommunene fra alle de fire helseregionene. Nettverket vil få en viktig rolle i arbeidet med å bidra til likeverdige tjenester rundt tilpasset fysisk aktivitet og deltakelse i fritidsaktiviteter for barn og unge med funksjonsnedsettelse. Hvordan vi kan styrke og videreutvikle samhandlingen mellom spesialisthelsetjenesten og kommunene innenfor habiliteringstjenestene til barn og unge vil stå sentralt i dette arbeidet.

Vennlig hilsen

Anders Midtsundstad

Faglig leder

Nasjonal kompetansetjeneste for barn og unge med funksjonsnedsettelse

X vedlegg